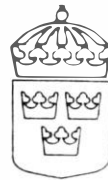

Motion till riksdagen

1988/89:Kr314

av Ingrid Sundberg m.fl. (m)
Kulturfrågor

Mot.
1988/89
Kr314-315

Moderat kultursyn

I föreliggande motion föreslås ett antal omfördelningar av kulturstödet i förhållande till regeringens förslag. De syftar bl.a. till

- att stärka kulturskaparnas situation
- att förbättra kulturmiljövården
- att skapa mer likvärdiga villkor för skilda intressenter inom kulturområdet
- att ge kulturinstitutionerna ett ökat ansvar för sin marknadsföring
- att ge ökat stöd till vissa eftersatta ändamål.

Kulturskaparnas situation förbättras genom att

- visningsersättningen ökas med 6 000 000 kr.
- statens konstmuseers inköpsanslag förstärks med 4 000 000 kr.
- ett särskilt bidrag på 1 000 000 kr. införs för stöd till unga konstnärers första separatutställning
- anslaget för inkomstgarantier för konstnärer ökas med 1 000 000 kr.

Dessa åtgärder som med över 10 000 000 kr. kommer bildkonstnärerna till del ser vi som en bättre väg att stärka deras situation än en beskattning av andrahandsförsäljning av konst.

En förbättrad situation inom kulturminnesvården åstadkommes genom att

- resurserna för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ökar med 16 000 000 kr.
- anslaget för vård av kulturlandskap och fornlämningar räknas upp med 4 000 000 kr.
- insatserna mot luftförorenings- och försurningskador ökas med 1 000 000 kr.
- låneramen för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse utökas med 100 000 000 kr.

Mer likvärdiga villkor inom kulturområdet skapas genom att

- stödet till fonogramproduktion i olika bolag förstärks genom att medel överförs från rikskonserters anslag
- lagerhållning av klassiker förbättras med medel som hittills tillfallit Litteraturfrämjandet
- statens konstråd får disponera medel som tidigare gått till bestämda mottagare

- närradioföreningarnas verksamhet förbättras genom sänkta avgifter.

Kulturinstitutionerna ges ett ökat ansvar för bl.a. sin marknadsföring genom att

- ansvarsmuseerna får förstärkt stöd med 1 000 000 kr.
- nya grundbelopp föreslås för musikinstitutionerna.

Vidare ser vi den förstärkning av Operans och Dramatens anslag vilken vi i annat sammanhang ställt oss bakom som en möjlighet – och förpliktelse – för dessa institutioner att utveckla sina kontakter med det regionala och lokala kulturlivet, att arbeta med turnéverksamhet och överföringen i radio och TV samt i övrigt stärka sitt publikarbete.

Eftersatta kulturändamål förstärks genom att

- Drottningholmsteaterns verksamhet får ytterligare anslag
- bidragen till Vadstenaakademin höjs
- bidraget till Sveriges konstföreningars riksförbund ökas
- föreningen Handarbetets vänner får förstärkt bidrag.

Riktlinjer för kulturpolitiken

Ett rikt kulturliv förutsätter mångfald och konstnärlig frihet. Offentlig styrning av kulturens utveckling utgör ett hot mot dess bestånd.

Friheten måste också gälla medborgarnas rätt att själva välja ur ett rikt kulturutbud. Ett marknadsekonomiskt system gynnar uppkomsten av ett varierat utbud av kultur.

En tredje viktig faktor är kvalitet. I en väl fungerande skola utvecklar elevernas känsla och intresse för god kultur.

Det finns ett behov av offentligt stöd till kulturen. Detta är särskilt tydligt beträffande vissa smala kultursektorer, kulturinstitutionerna liksom kulturminnesvården. Det offentliga kulturstödet måste emellertid fördelas av många olika organ. Annars finns det risk att vissa kulturyttringar diskrimineras.

Bristfällig socialdemokratisk kulturpolitik

Socialdemokratisk kulturpolitik har syftat till att styra kulturens utveckling och låta den bli ett medel att omvandla samhället i socialistisk riktning.

- Det offentliga kulturstödet har centraliserats.
- Ideell kulturverksamhet har motarbetats, bland annat genom att missgynnas vid bidragsgivning.
- Skolans möjlighet att förmedla kultur har försvagats genom bristfällig undervisning i bland annat historia och språk.
- Den s.k. kommersiella kulturen har undervärderats, trots att den i själva verket oftast bärs upp av levande kulturintresse hos kulturskaparen och de som köper hans verk.
- Möjligheterna till sponsring av kulturell verksamhet har undervärderats.
- Kulturskaparnas arbetsvillkor försämras av högt skattetryck och byråkrati.

- Etermediamonopolet förhindrar uppkomsten av nya, alternativa TV- och radiokanaler, vilka skulle ge kulturskapare arbetsmöjligheter och fler program med kulturellt innehåll.
- Förstöringen och söndervittringen av många av våra kulturskatter har inte kraftfullt åtgärdats.
- Delar av det offentliga kulturstödet utgörs i själva verket av arbetsmarknadspolitiskt motiverade insatser, vilket skapar ryckighet och osäkerhet i skiftande kulturella verksamheter.

Personligt engagemang och kultur åt alla

Det finns människor som med stor iver och ringa medel åstadkommer kulturinsatser av högklassigt slag. Vi vill erinra om de musikveckor som med eller utan kommunalt stöd i ökad utsträckning förekommer överallt i vårt land. Lokala konstföreningar sprider konst och kunskap om konst och teatergrupper växer i antal och engagerar både barn och vuxna. Ägare till gamla byggnader och kulturminnesmärken vårdar pietetsfullt och ofta med stora ekonomiska uppoffringar sina ägodelar. Allt detta kännetecknas av starkt och personligt engagemang.

Vi menar att det allmänna på olika sätt bör stödja ideellt verkande krafter. Förhållandevis begränsade ekonomiska stödinsatser från stat eller kommun kan ge mycket goda resultat.

Att få fler människor att ta aktiv del i kulturlivet är en angelägen uppgift för kulturpolitiken. Denna har dock under senare år för starkt betonat frågan om kultur i arbetslivet. De kulturellt mest eftersatta finns på andra håll, t.ex. på institutioner eller isolerade i sin hemmiljö. De utgöres av andra grupper än yrkesarbetande, t.ex. barn, pensionärer, arbetslösa, sjuka och hemarbetande. Dessa förhållanden måste beaktas vid bedömning av stödet till de organisationer som verkar inom kultursektorn liksom i det långsiktiga kulturpolitiska arbetet i övrigt.

Mot denna bakgrund bör de medel som i årets budgetproposition anslagits till kultur i arbetslivet, 7 000 000, utgå. Anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m. bör således minska med detta belopp.

Utbildningens betydelse för kulturen

Kravet på kvalitet måste vara ledande i skolans kulturbildande verksamhet.

Barnens kulturintresse grundläggs i hemmen. Det är skolans uppgift att genom god utbildning vidareutveckla unga människors intresse för kultur. Detta ställer krav både på skolan som miljö och på dess undervisning.

Kulturinslagen skall integreras i ämnesundervisningen och kunna genomföras i skolan utan att det krävs särskilda resurser. Brister i den ordinarie undervisningens uppläggning och inriktning liksom i lärarnas utbildning kan inte kompenseras genom extra satsningar som lätt blir av kosmetisk karaktär. Skolans kulturansvar kan inte fogas till undervisningen, det skall genomsyra den.

Kultur hör hemma i all utbildning. Goda insikter i bl.a. historia och religionskunskap är nödvändiga för att eleverna senare i livet skall kunna

tillgodogöra sig konst, musik och litteratur. Goda kunskaper i svenska och andra språk öppnar portarna till litteraturens värld. Svenskundervisningen på högskolan och gymnasiet måste i större utsträckning vara inriktad på litteraturkunskap. Dessa strängare krav på litteraturundervisningen förutsätter också att skolorna har fungerande skolbibliotek.

Undervisningen i musik och bild är viktig. Lärare i dessa ämnen har rätt att kräva sådana undervisningsgrupper att deras undervisning kan göras meningsfull. Bildämnet har blivit alltför splittrat. Elever med speciell begåvning och intresse för teckning, färg och form bör ges möjlighet att utveckla dessa talanger.

Läroverksamheten är behäftad med stora brister. Det är viktigt att skolorna anställer behöriga lärare och att hela läroverksamheten utformas med sikte på lärarnas ansvar som förmedlare av kunskap om vår kultur och de värderingar som präglat dess framväxt.

Skolanläggningar präglas av tristess. En tråkig eller nedsliten skolmiljö undergräver barnens naturliga intresse av att glädjas åt vackra ting. Eleverna bör få ta aktiv del i vården av skolmiljön och i skolans utsmyckning.

Allmänt om kulturstöd

Huvuddelen av kulturutgifterna betalas av medborgarna själva. Grammofonskivor och kassetter utgör viktiga faktorer för en alltmer musikintresserad ungdom och försäljningen visar inga tendenser att minska. Ett stort antal privatteatrar drivs helt kommersiellt och detsamma gäller delar av bokutgivningen.

En stor del av den s.k. kommersiella kulturen bärs upp av ett levande kulturintresse hos kulturskaparen, hos den som på olika sätt hjälper till att föra ut kulturen och hos den som förvärvar kulturella verk.

Någon klar gräns existerar inte mellan kommersiellt och icke-kommersiellt utbud. Det finns en skala från helt självbärande till helt understödd kultur. Ändå viktigare är att det inte finns något klart samband mellan hög kvalitet och icke-kommersiell kultur. Många av kulturens finaste yttringar har tillkommit på marknadsmässiga villkor.

Det allmännas uppgift är inte främst att söka korrigera marknadskrafterna genom ekonomiska ingrepp. Den seriösa kulturen kommer dock aldrig att bli helt självfinansierande, bl. a. därför att ett rikt kulturliv förutsätter att många olika strömningar kan göra sig gällande, också de nya som inte har någon färdig publik. Detta innebär inte att stat och kommun måste stå som garant för allt som inte synes vara kommersiellt gångbart. Tvärtom främjas nyskapande av att olika finansieringskällor står till buds.

Det offentliga stödet till kulturen måste vara kvalitetsinriktat. Denna målsättning kan komma i konflikt med kravet på öppenhet för nya strömningar inom kulturlivet, och det är viktigt att kvalitet inte jämföras med beprövat och traditionellt. Varje konstverk måste bedömas efter sina förutsättningar, och den möjligheten ökar genom att stöd utdelas från många olika håll.

Decentralisera offentligt kulturstöd

Mot. 1988/89

Kr314

Kulturrådet har orimligt stort inflytande över fördelningen av offentligt kulturstöd. Detta inflytande har förstärkts än mer i årets budgetförslag. Det är olyckligt med en sådan dominans för en instans.

Offentligt kulturstöd kan nämligen i värsta fall skapa något av ett kulturmonopol. Sådan kulturell verksamhet som inte subventioneras diskrimineras och kan komma att upphöra. Om offentligt stöd blir styrande är det skadligt för kulturlivets utveckling. Det är därför nödvändigt att offentligt kulturstöd beslutas och utdelas av ett flertal självständiga organ. Om skiftande värderingar får göra sig gällande, ökar möjligheterna till valfrihet för både kulturskapare och den allmänhet som efterfrågar kultur i olika former.

Med hänsyn till värdet av att kulturstödet decentraliseras bör de medel som i budgetpropositionen ställs till regeringens disposition såsom en fri resurs för utvecklingsarbete begränsas. Anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet bör därför minskas med 2 000 000 kr.

I årets budgetproposition har ett stort antal anslagsposter samlats ihop under anslaget F2. Enligt vår mening är en sådan anslagsstruktur olämplig.

Det finns anledning att överväga en ny modell för fördelning av offentligt kulturstöd. Den bör i princip överensstämma med den ordning som gäller inom idrotten. Ett klumpbidrag bör tilldelas ett visst kulturellt område för att sedan fördelas mellan intressenterna efter överenskommelse. Rent praktiskt skulle det då ta sig den formen att fördelningen av stödet till landets läns museer beslutades av ett samarbetsorgan mellan museerna i fråga. På motsvarande sätt skulle bidrag till exempelvis länsbiblioteken fördelas av ett samarbetsorgan dem emellan. Genom ett sådant förfarande skulle den centrala styrningen av bidragen upphöra samtidigt som fördelningen ombesörjdes av personer med stor erfarenhet och kunskap om just det område stödet avser.

Regionalisering av kulturen

Det är angeläget att det statliga stödet ger frihet att forma regionala och lokala lösningar. En verklig decentralisering av kulturstödet innebär ett inslag i en framsynt regionalpolitik. Om institutioner som föreslagits ovan själva fördelar stödet inbördes bör statens övriga bidrag vara mycket schabloniserade. Det bör således ankomma på dem som mottar bidragen – landsting eller kommuner – att avgöra hur bidragen på bästa sätt skall gynna kulturverksamheten. Detta bör beaktas i pågående utredning, vilken trots upprepade krav från riksdagens sida ännu ej avslutats.

Det kulturella utbudet har i alltför hög grad kommit att styras av politiska beslut. Samtidigt som vissa detaljregleringar och marginella statsbidrag upphör införs nya stödformer som styr kulturen i bostadsområden, på arbetsplatser, i skola och förskola etc. och begränsar genomförandet av enskilda initiativ. Föreningar och enskilda som utför ett ideellt arbete i kulturens tjänst känner sin hemort och sin bygd. Kulturstöd från det allmänna får större effekt om det förvaltas av och kanaliseras via frivilliga krafter med lokal förankring. Teater-, musik- och konstföreningar bör därför ha ett avgörande inflytande på kulturlivet.

Om Sverige skall kunna hävda sin plats som kulturnation är det viktigt att vi har nationella kulturinstitutioner av hög klass, som kan mäta sig med motsvarande internationella institutioner och idka utbyte med dem. Samtidigt måste nationalscenerna känna sitt ansvar gentemot hela landet och medverka i turnéer och i radio- och TV-föreställningar. De skall utgöra en stimulans i svenskt kulturliv och inspirera till aktivt kulturintresse och kulturell verksamhet också på mindre orter.

I budgetpropositionen föreslås att 4 800 000 kr. anslås för bland annat upprustning av biografier på små och medelstora orter. Stöd till enskilda biografier är en fråga som det ankommer på berörda kommuner att besluta om.

I budgetpropositionen föreslås ett anslag på 1 000 000 kr. under anslaget G19. Kabelnämnden: Stöd till lokal programverksamhet. Enligt vår mening saknar ett stöd av denna storlek all betydelse för om lokal TV-produktion kan komma igång eller inte.

Kostnaden för närradionämndens verksamhet finansieras helt med avgifter. Vi anser att det är principiellt felaktigt att föreningar runt om i landet skall åläggas att bekosta den del av närradionämndens verksamhet som utgörs av myndighetsutövning. Denna del av kostnaderna kan uppskattas till 1 000 000 kr., med vilket belopp föreningarnas avgifter bör minska. Anslaget G20. Närradionämnden skall därför räknas upp med motsvarande belopp.

AMS roll i kulturpolitiken

En väsentlig del av det allmännas kulturstöd sker i form av insatser i AMS regi. Detta utgör i och för sig ett värdefullt tillskott till kulturverksamheten. Å andra sidan är det principiellt tveksamt att ha två statliga huvudmän för det offentliga kulturstödet. Det kan ifrågasättas huruvida AMS besitter den överblick och de erforderliga insikter inom detta område som krävs för att avgöra var behovet av stöd är störst. I praktiken har det visat sig att AMS stöd kan orsaka vissa svårigheter.

Många kulturinstitutioner är i hög grad beroende av personal som anställts med lönebidrag. Enbart på arkiv och museer fanns 1986 376 personer anställda på detta sätt. Då sådana tjänster givetvis inte är fasta, skapas ofta stor osäkerhet om i vilken utsträckning sådan personal kan behållas på institutionen i fråga. Såväl för arkiv som för museer vore det önskvärt om denna osäkerhet kunde undanröjas genom att ett antal av dessa tjänster permanentades. Vid en utvärdering av lönebidragen för skapande av underlag för bedömningar av deras framtida utformning och inriktning bör särskild hänsyn tas till förhållandena vid kulturinstitutionerna. Man bör här särskilt utreda i vilken grad fasta tjänster kan inrättas.

En betydande del av insatserna för kulturminnesvården sker genom AMS. Det leder till ryckighet och osäkerhet i anslagsgivningen. Regeringen bör därför mot bakgrund av gjorda erfarenheter om utnyttjande av AMS-medel för kulturminnesvård i fortsättningen överföra en del av dessa medel till riksantikvarieämbetet som ett särskilt anslag.

Behovet av pengar till kulturaktiviteter av olika slag är större än de medel det allmänna kan ställa till förfogande. Sponsring välkomnas av allt fler, då den möjliggör extra satsningar i fråga om personal, uppsättningar, inlån av objekt och föreställningar etc.

Detta finner vi glädjande, eftersom en aktiv medverkan från företag och enskilda är ägnad att öka intresset för kultur och bidra till ett rikare kulturliv.

Vår positiva inställning till sponsring bygger dock på att vissa förutsättningar alltid måste gälla. Institutioner som det allmänna tagit ansvar för, t.ex. riksinstitutioner, länsmuséer och länsteatrar, skall ha en grundtrygghet oberoende av sponsring. Sådana extramedel som kommer utifrån skall ej leda till sänkta offentliga bidrag. Vidare får den konstnärliga integriteten aldrig eftersättas.

Sponsring skall givetvis alltid vara öppen. Att såsom nu sker inom Sveriges Radio-koncernen acceptera sponsring som dels tillåts styra programverksamheten, dels hålls hemlig för publiken är givetvis helt förkastligt.

Under angivna förhållanden finns det anledning för institutionerna att arbeta mer aktivt med att marknadsföra sin verksamhet och etablera samarbete med företag och publikgrupper. Det finns många exempel på att sådant arbete lönar sig såväl vad gäller ekonomiska bidrag som förbättrad kontakt med enskilda. Samtidigt kan andra inkomstkällor aktualiseras, exempelvis försäljning av konstböcker, goda souvenirer och föremål som är överflödiga i samlingarna.

Kulturskaparnas villkor

Avgörande för kulturskaparnas arbetsvillkor är det allmänna samhällsklimatet. I ett öppet, demokratiskt samhälle som välkomnar fritt tankeutbyte människor emellan främjas den kulturella utvecklingen. Det är av största vikt att konstnärer och andra kulturskapare får sådana arbetsmöjligheter att deras konstnärliga verksamhet inte hämmas av ekonomiska bekymmer.

Det nuvarande skattesystemet får i vissa fall helt orimliga konsekvenser för flertalet av dem som försörjer sig på författarskap, konst eller musik. Sådant arbete ger oftast ytterligt ojämna inkomster vilket måste beaktas vid utformningen av de skatteregler som skall gälla.

I Sverige utgör nu det höga skattetrycket och avgifterna på egenföretagarna allvarliga hinder för kulturlivets utveckling. Moderata samlingspartiet har i annat sammanhang föreslagit åtgärder för att underlätta verksamheten för egna företagare. Vårt förslag innefattar en kraftig sänkning av marginalskatterna och en fullt inflationsskyddad skatteskala. Vi vill minska byråkratin genom att rensa lagar och förordningar från onödiga bestämmelser.

En bildkonstnär, författare eller annan fri kulturskapare som skall etablera sin egen verksamhet har ofta stora svårigheter att övervinna, särskilt under de första verksamhetsåren. Det är därför viktigt att det allmänna undviker att i onödan försvåra den ekonomiska situationen för honom eller henne. Generösa avdragsregler för utvecklingskostnader är därför väl motiverade.

Om en avdragsrätt av den här arten inte skall förfela sitt syfte bör den

rimligen omfatta även sådana löpande kostnader som ligger längre tillbaka i tiden än ett år vilket för närvarande gäller. Endast därigenom kan avdragsrätten på ett mer avgörande sätt underlätta en kulturskarpares situation i initialskedet av verksamheten. Vi menar att tidsgränsen bör sättas till tre år före rörelsens påbörjande.

Det är också viktigt att kulturskapare möts av generositet vid bedömningen av rätt till avdrag för genomförda studieresor. Kulturskaparna måste ha goda möjligheter att uppleva andra miljöer för att berika sin verksamhet. Även i övrigt måste kulturskaparnas behov av avdrag för kostnader i arbetet tillgodoses fullt ut. En bristande förståelse för vad konstnärlig verksamhet kräver i det avseendet har lett till många onödiga konflikter mellan kulturskapare och myndigheter.

Men kulturskaparnas situation kan förbättras även med olika åtgärder som inte berör skattelagstiftningen. Många kulturellt verksamma personer skulle ha nytta av att snabbt och enkelt kunna komma i kontakt med organisationer, företag eller enskilda som önskar utnyttja deras tjänster. En smidigt fungerande arbets- eller uppdragsförmedling skulle vara av stor betydelse. I Sverige är emellertid arbetsförmedlingen ett statligt monopol. Vi menar att det måste skapas bättre förutsättningar för service till uppdrags- och arbetssökande. Det nuvarande arbetsförmedlingsmonopolet måste därför upphävas. Därigenom öppnas vägen för alternativa uppdrags- och arbetsförmedlingar även i privat regi. Erfarenhetsmässigt betyder upphävandet av monopol att alternativ uppstår och därmed konkurrens, vilket gynnar de som önskar utnyttja den aktuella tjänsten.

Mot denna bakgrund bör besparingar kunna ske beträffande den artistförmedlingsverksamhet och arbetsmarknadsutbildning som enligt budgetpropositionen skall ingå i Svenska rikskonserters verksamhet. Anslaget FI3. Bidrag till Svenska rikskonserter kan därför minskas med 3 000 000 kr.

Bildkonstens ställning inom kulturlivet behöver stärkas på olika sätt. Den ersättning som lämnas bild- och formkonstnärer för att deras verk i offentliga institutioners ägo visas för allmänheten eller används på annat allmännyttigt sätt är alltför låg. Anslaget F4. Visningsersättning åt bild- och formkonstnärer bör höjas med 6 000 000 kr.

Idag föreligger stora svårigheter, särskilt för unga konstnärer, att anordna en separatutställning. En sådan utställning har stor betydelse för att en konstnär skall kunna etablera sig och kunna sälja sina verk. Vi föreslår därför att det inrättas en speciell form av stipendier med syfte att bidra till finansieringen av t.ex. en första separatutställning. Anslaget F5. Bidrag till konstnärer bör därför ökas med 1 000 000 kr.

Konstnärer som står för konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och stor betydelse för svenskt kulturliv kan beviljas inkomstgaranti. Det finns många konstnärer som är förtjänta av inkomstgaranti och som har behov av den. Samtidigt utnyttjas ett antal garantirum endast i begränsad omfattning eller inte alls. Mot denna bakgrund är det rimligt att utöka antalet garantirum med tio, vilket medför att anslaget F6. Inkomstgarantier för konstnärer bör ökas med 1 000 000 kr.

Det är angeläget att tonsättare och fonogramartister får särskild ersättning för att deras verk tillhandahålls på biblioteken. Ersättningen bör beräknas på

samma grunder som gäller för litterära upphovsmän. Villkoren för fördelning av stödet bör således utformas genom avtal mellan parterna på samma sätt som sker beträffande biblioteksersättning.

Det förtjänar vidare att framhållas att kulturen kommer att tillföras ökade resurser om våra förslag om att avskaffa etermediamonopolet och släppa nya medier fria samt införa en fristående svensk reklamfinansierad TV-kanal kan genomföras. Genom det ökade programutbudet och de bättre finansieringsmöjligheterna skulle de svenska kulturskaparna stå inför en helt ny situation. Antalet kulturprogram skulle med all sannolikhet öka. Kulturskaparnas tjänster skulle efterfrågas i större utsträckning än tidigare.

Vi vill även tillåta reklam i kabelburna TV-sändningar, liksom i närradio. Detta skulle få en vitaliserande verkan på bl.a. det lokala kulturlivet och resultera i ytterligare arbetstillfällen för kulturskaparna.

Kultur i media

Många människor får huvuddelen av sina kulturupplevelser genom radio och television. Genom avtalet mellan staten och Sveriges Radio slås också fast det kulturansvar som åvilar Sveriges Radio. Uppfyllandet av detta avtal är av största betydelse. Vi kan tyvärr konstatera att mycket stora brister finns.

Sveriges Radios situation kommer att behandlas i en särskild proposition som framläggs under året. Vi avvaktar därför med att ytterligare utveckla synpunkter gällande Sveriges Radio. Det finns dock anledning erinra om att Moderata samlingspartiet i annat sammanhang begärt folkomröstning angående avskaffande av Sveriges Radios sändningsmonopol. Vi menar att om etableringsfrihet fick råda vad gäller radio- och TV-sändningar skulle utbudet av program och valfriheten öka påtagligt. Detta skulle gynna såväl bland annat kulturskapare som publiken. Moderata samlingspartiet har vidare krävt att nuvarande hinder för mottagande av satellitsändningar skall upphöra. Det är av stor vikt att Sverige inte avskärs från ett internationellt programutbud.

Kulturpolitiken måste präglas av en öppenhet för kulturutvecklingen i andra delar av världen. Det är givetvis en central kulturpolitisk uppgift att slå vakt om den svenska kulturen och särskilt det svenska språket. Det finns dock – särskilt vad gäller etermedia – anledning att reagera mot ett ensidigt framhävande av det "svenska". Sverige tillhör en vidare, främst västerländsk, kulturkrets. Impulser och idéer från de stora europeiska kulturländerna har under århundraden utgjort en förutsättning för den svenska kulturutvecklingen. Direkt eller indirekt har vi även nåtts av influenser från exempelvis Kina och Japan. Att i detta perspektiv se svensk kultur som en isolerad företeelse är en omöjlighet. Till detta kommer att vårt land genom invandring har tillförts nya kulturinslag.

Kulturminnesvård

Vårt samhälle har ett förvaltaransvar inför kommande generationer när det gäller att skydda och bevara värdefulla lämningar från gångna tider. Hur djupt känt detta ansvar är av många enskilda i vårt land märks av den pietet med vilka många restaurationer och ombyggnader sker. De statliga medel

som står till förfogande är ringa och täcker på inget sätt de överkostnader som drabbar dem som vidtar åtgärder för att vidmakthålla sin egendom i önskat skick. På många orter finns dessutom betydande fornlämningsförekomster som starkt kan fördyra byggande i området. Undersökningar av fornlämnningar är dyra. Den vetenskapliga kompetens som finns inom och utom landet måste få utnyttjas på ett friare sätt så att inte en monopolsituation föreligger. En fri konkurrens måste råda även inom detta område.

Staten måste även på andra sätt ta ett ökat ansvar för kulturbyggnaderna i vårt land. Lånemöjligheterna gällande ombyggnad och upprustning av kulturhus måste förbättras. De begränsningar som genomförts beträffande möjligheten att erhålla lån för sådana arbeten drabbar hårt hela beståndet av kulturbyggnader i vårt land.

Av budgetpropositionen framgår att hela ramen för tilläggsån för ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för budgetåret 1987/88 – 90 000 000 kr. – tagits i anspråk. Vidare framgår att riksantikvarieämbetet bedömer att behovet av medel klart överstiger gällande ram och därför bör höjas. Enligt vår uppfattning är det av yttersta vikt för en kulturnation som Sverige att det äldre byggnadsbeståndet kan bevaras. Att, som bostadsministern, föreslå en minskning av riksantikvarieämbetets äskande med inte mindre än 100 000 000 kr. av låneramen för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med hänvisning till den s.k. överhettningen på bostadsmarknaden är oförsvarligt. Moderata samlingspartiet har i annat sammanhang föreslagit att ramen för tilläggsån eller förhöjt låneunderlag till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse fastställs till 200 000 000 kr. för budgetåret 1989/90.

På motsvarande sätt drabbas ombyggnad av kulturbyggnader genom att så kallat igångsättningsstillstånd inte medges. Även om finansiering är ordnad för arbetet förhindras detta genom att uteblivet tillstånd omöjliggör anskaffande av arbetskraft.

Förstöring och söndervittring av många av våra kulturskatter blir alltmer påtaglig. Den har nu på grund av rådande luftföroreningar fått en sådan omfattning att många av våra gamla kulturminnen inte längre kan räddas. Skulpturer vittrar sönder i en accelererande takt, underhållet av våra kyrkor och deras konstskatter försvåras och fördyras för varje år.

Anslaget F28. Kulturmiljövård skall enligt budgetpropositionen ökas med knappt 3 000 000 kr., trots att riksantikvarieämbetet begärt kraftigt ökat stöd för vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, vård av kulturlandskap och insatser mot luftförorenings- och försurningsskador. Vi menar att det är synnerligen angeläget att denna kulturvårdande angelägenhet inte blir eftersatt. Stödet till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör därför öka med 16 000 000 kr., stödet till vård av kulturlandskap och fornlämnningar räknas upp med 4 000 000 kr. och insatserna mot luftförorenings- och försurningsskador förstärkas med 1 000 000 kr.

Om vördet av gångna tiders kulturföremål föreligger inga meningsskiljaktigheter. Svårigheter visar sig däremot när det gäller kunskapen om hur restaurering skall ske, och tillgängliga medel för att återställa föremålen saknas ofta. Trots betydande forskningsinsatser för att belysa dessa frågor finns fortfarande stora kunskapsluckor.

Det är viktigt att vi i Sverige har tillgång till skickliga yrkesmän med kunskaper om äldre byggnadsteknik och materialteknik. En del av samhällets utbildningspolitik bör vara att svara för att nya generationer finns som är redo att ta över. Åtgärder måste vidtas för att stärka utbildningen i byggnadsvård, äldre byggnadsteknik och materialframställning. Om staten genom ökade anslag till kulturminnesvården visar att denna är en prioriterad sektor kommer säkerligen fler unga söka sig till sådan utbildning.

Kyrkans betydelse för kulturen

Kyrkor och samfund har bredd och kvalitet på sin kulturverksamhet och det är naturligtvis helt nödvändigt att detta uppmärksammas när kulturpolitiken i stort diskuteras.

Kyrkomusik och kyrkosång hör till vårt lands bredaste och från kvalitets synpunkt också mest högstående kulturyttringar. Kyrkor runt om i landet är oersättliga kulturminnesmärken. Även kyrkornas och samfundens förkunselarbete är viktiga moment i svenskt kulturliv, så mycket mer som kyrkor och samfund genom sina besökstal är Sveriges särklassigt största "folkrörelse".

Bildkonst och museer

Museerna spelar en viktig roll i ett kultursamhälle. Bara i vårt land görs ca femton miljoner museibesök per år. Besöksantalet speglar dock inte den inre verksamheten i form av förvärv, registrering, katalogisering, konservering, vård och magasinering samt forskning, vilka verksamheter alla utgör betydelsefulla delar av museernas funktion. Många av dessa verksamheter är personalkrävande och nödvändiga för att museerna skall kunna fylla sin uppgift som förmedlande organ av information om olika tiders kultur och levnadssätt.

De centrala museernas förvaltningskostnader har hittills redovisats över 10 särskilda statsanslag. I årets budgetproposition föreslås att museernas förvaltningskostnader i stället skall tas upp under ett gemensamt statsanslag. Vi motsätter oss detta förslag. Vi menar att möjligheterna att bedöma museernas utveckling och behov är bättre om varje museum redovisas särskilt.

Ansvarsmuseerna skall bl.a. inom sitt respektive område bistå annan museiverksamhet bl.a. på regional nivå samt verka för en utveckling av kontakterna mellan museiväsendet och dess omvärld. Detta kan bl.a. betyda ett ökat ansvar för produktion av vandringsutställningar. Vi föreslår att ansvarsmuseerna erhåller en förstärkning av sina medel för detta ändamål med vardera 200 000 kr. d.v.s. sammanlagt en miljon kronor.

Enligt budgetpropositionen skall stiftelsen Arbetets museum få ett bidrag med 5 000 000 kr. Vi menar att detta museum i första hand bör vara ett ansvarsområde för stiftelsenämnden och arbetsmarknadens parter. Bidrag till museet bör dessutom kunna sökas inom ramen för bidrag till regionala museer. Arbetets museum bör därför inte erhålla något statligt bidrag. Anslaget F33. Bidrag till vissa museer skall således minskas med det aktuella beloppet.

Våra bildkonstmuseer har en dubbel funktion i det svenska kulturlivet. Dels skall de förmedla bildkonst från olika länder och tidsperioder, dels skall de insamla och bevara dagens bildkonst för kommande generationer. Under årens lopp har konstmuseernas ekonomiska möjligheter att till sina samlingar foga representativa verk av vår tids konst emellertid allvarligt urholkats.

Statens konstråd utgör genom sin inköpsverksamhet en garant för att statliga verk och byggnader får konstnärlig utsmyckning. På samma sätt svarar kommunerna för att en del av kostnaderna vid byggande anslås till konstnärlig utsmyckning och för att arbetstillfällen skapas för konstnärer. Mot den bakgrunden ter det sig särskilt egendomligt att våra museer har uppenbara svårigheter att kunna komplettera sina samlingar i den utsträckning som erfordras för att de skall kunna fullfölja ambitionerna att ge en helhetsbild av bildkonstens utveckling in i vår tid. Deras resurser i detta avseende bör därför förstärkas.

Mot denna bakgrund föreslår vi att statens konstmuseer erhåller ett ökat stöd med 4 000 000 kr. för inköp av konst. Anslaget F31. Centrala museer – Vissa kostnader för utställningar och samlingar m.m. skall således ökas med nämnt belopp.

I anslaget F20. Förvärv av konst för statens byggnader m.m. ingår 3 110 000 kr. som utgör bidrag för konstinköp till folkparker, folkets hus, bygdegårdar m.m. Vi menar att detta bidrag är principiellt olämpligt. Dess bidragsmottagare bör i likhet med andra organisationer själva finansiera sina konstinköp. Dessa medel bör användas för inköp av konst för statens byggnader.

Under anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet föreslås i budgetpropositionen vissa bidrag till bild och form. Vi föreslår att de föreslagna bidragen höjs på så sätt att Sveriges konstföreningars riksförbund erhåller totalt 2 000 000 kr. och föreningen Handarbetets vänner 250 000 kr. De höjda bidragen bör finansieras genom omprioriteringar inom anslaget.

Såsom ett uttryck för att museerna får förstärkta egna resurser bör anslaget F35. Riksutställningar minskas med 3 000 000 kr. Verksamheten kan både effektiviseras och begränsas samtidigt som det kulturpolitiska syftet tillgodoses bättre än i nuläget.

Musik och teater

Det är av särskild betydelse att kulturell verksamhet som håller hög konstnärlig standard och väckt intresse utanför vårt lands gränser kan fungera under tillfredsställande ekonomiska villkor. Mot denna bakgrund bör bidraget till Drottningholmsteatern ökas till 4 125 000 kr. Av samma skäl bör Vadstenaakademiens bidrag bestämmas till 675 000 kr. Denna ökning får finansieras genom omdisponering inom anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet.

En viktig princip för statlig bidragsgivning inom kulturområdet är att skilda mottagare behandlas på ett likvärdigt sätt. Det gäller dock inte f.n. för det s. k. fonogramstödet. Svenska rikskonserters fonogramproduktion ges en särställning såväl i fråga om sina fasta kostnader som vad gäller medel för

produktion. Missgynnandet av andra fonogramproducenter leder till att färre fonogram får stöd inom en given kostnadsram. Denna typ av felaktig bidragsgivning måste rättas till.

Av detta skäl bör bidraget F13. Bidrag till Svenska Rikskonserter minska med 3 000 000 kr. Det finns dock ett behov av att garantera en utgivning av fonogram, som tillgodoser en smal begränsad marknad. Därför föreslår vi att anslaget G3. Stöd till fonogram och musikaler ökas med 3 000 000 kr.

Teater- och musikinstitutioner har ett stort ansvar för att inte endast upprätthålla en kvalificerad verksamhet utan även nå ut med den till enskilda människor, organisationer och företag. Mot den bakgrunden är det principiellt fel att statens resurser för sådana åtgärder främst kanaliseras till Skådebanan. Det är när institutionerna själva, inte minst genom musiker och skådespelare, engagerar sig i marknadsföringen som den kan ge goda resultat. En omläggning av statens bidragsgivning från Skådebanan till teater- och musikinstitutionerna bör därför ske.

Stödet till de regionala skådebanorna bör trappas ned. Detta leder till en besparing på 3 000 000 kr. Denna besparing gör de möjligt att satsa ytterligare resurser på musikinstitutioner i landet. De mindre symfoniorkestrarna bör ges ökat stöd med tio grundbelopp och Jönköpings orkester- och kammarmusikförening erhålla ytterligare fem grundbelopp till en kostnad av 2 000 000 kr. Därutöver bör 1 000 000 kr. anslås för att utveckla teaterförsörjningen i de län som inte har en egen regionteater samt för att öka medlen till orkestrarnas turnéverksamhet.

Litteratur

En orts bokhandel har en viktig roll som kulturförmedlare. Idag finns det brister i fråga om förlagens lagerhållning av svensk litteratur som utgivits med litteraturstöd, men i än högre grad av klassiker. Om Sverige skall kunna göra anspråk på att vara en kulturnation måste den litteratur som haft avgörande betydelse för den västerländska kulturutvecklingen finnas att köpa. Litteraturstödet måste därför utformas så att en bättre lagerhållning av kvalitetslitteratur gynnas.

Av detta skäl bör omprioriteringar ske under anslaget G10. Litteraturstöd. Stödet till stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla samt läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom innefattar även ett stöd till utgivning avseende böcker för vuxna. Det finns dock ett rikt utbud av prisbillig, icke statssubventionerad kvalitetslitteratur. En bok för alla bör dock kunna fortsätta att utges såvitt avser litteratur för barn och ungdomar. Därmed kan anslaget minskas med 3.000.000 kr. Dessa medel bör i stället användas för att förbättra lagerhållning av kvalitetslitteratur. Regeringen bör återkomma med förslag hur medlen skall disponeras.

Intresset för god litteratur är i hög grad beroende av hur utgivningen speglas i massmedia. Särskilt TV som når den allra största publiken borde kunna förstärka sin kulturbevakning.

Under anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet föreslås ett bidrag om 6.523.000 kr. till lokal biblioteksverksamhet. Dessa medel tillförs vissa kommuner med dåligt utvecklad biblioteksverksamhet.

Vi menar att det inte är statens uppgift att på detta sätt ge riktade bidrag till utvalda kommuner vilka särskilt försummat sina bibliotek. Det bör ankomma på envar kommun att själv svara för sin biblioteksverksamhet.

Mot. 1988/89
Kr314

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att frihet, mångfald och kvalitet skall utgöra riktlinjer för kulturpolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ideellt verkande krafter i kulturlivet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningens betydelse för kulturen,¹⁾

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om decentralisering av offentligt kulturstöd,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en regionalisering och en väl fungerande kulturverksamhet i alla delar av landet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utnyttjandet av AMS-medel inom kulturområdet,²⁾

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sponsring av kulturlivet,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avdragsregler för utvecklingskostnader för kulturskapare,³⁾

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avskaffande av arbetsförmedlingsmonopolet inom kultursektorn,²⁾

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning till tonsättare och fonogramartister,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om betydelsen för kulturlivet av att etermediamonopolet avskaffas,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om arkeologiska undersökningar,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tekniskt-antikvarisk forskning och utbildning i byggnadsvård m.m.,¹⁾

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om redovisningen av de centrala museernas förvaltningskostnader,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stödet till teater- och musikinstitutionernas marknadsföring,

11. att riksdagen till F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag om 74 614 000 kr.,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av bidrag under anslaget F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m.,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om anslagsstrukturen för F2. Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet,

14. att riksdagen till F4. Visningsersättning åt bild- och formkonstnärer för budgetåret 1989/90 anvisar ett anslag på 40 512 000 kr.,

15. att riksdagen till F5. Bidrag till konstnärer m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 20 193 000 kr.,

16. att riksdagen till F6. Inkomstgarantier för konstnärer för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 10 298 000 kr.,

17. att riksdagen till F13. Bidrag till Svenska rikskonserter för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 48 747 000 kr.,

18. att riksdagen till G3. Stöd till fonogram och musikalier för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 11 617 000 kr.,

19. att riksdagen till F15. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 277 377 000 kr.,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av bidrag under anslaget F15. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av bidrag under anslaget F20. Förvärv av konst för statens byggnader m.m.,

22. att riksdagen till F28. Kulturmiljövård för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 68 999 000 kr.,

23. att riksdagen till F30. Centrala museer: Förvaltningskostnader för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 292 257 000 kr.,

24. att riksdagen till F31. Centrala museer: Vissa kostnader för utställningar och samlingar m.m. för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 19 289 000 kr.

25. att riksdagen till F33. Bidrag till vissa museer för budgetåret 1989/90 anvisar ett anslag av 12 618 000 kr.,

26. att riksdagen till F35. Riksutställningar för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 20 282 000 kr.,

27. att riksdagen till G2. Filmstöd för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 19 289 000 kr.,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av bidrag under anslaget G10. Litteraturstöd,

29. att riksdagen beslutar att avslå det statliga stöd som upptagits under G19. Kabelnämnden: Stöd till lokal programverksamhet,

30. att riksdagen till G20. Närradionämnden för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 4 428 000 kr.

Stockholm den 25 januari 1989

Mot. 1988/89

Kr314

Ingrid Sundberg (m)

Lars Ahlmark (m)

Lars G Ahlström (m)

Karin Falkmer (m)

Göran Åstrand (m)

Elisabeth Fleetwood (m)